

PREDSTAVITEV AKCIJE »POSTANI MOJ PRIJATELJ«

PROSTOVOLJNO SOCIALNO DELO Z UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI

UVOD

Ko smo v Centru za izobraževanje, rehabilitacijo in usposabljanje Vipava (Cirius Vipava) pred desetletji začeli novo, dopolnilno obliko sodelovanja med našo ustanovo in Škofijsko gimnazijo Vipava – v obliki prostovoljnega socialnega dela – z akcijo, ki smo jo poimenovali »Postani moj prijatelj«, nismo ne vedeli ne slutili, kakšne bogate, pristno človeške, prijateljske razsežnosti bomo ustvarili. Iz prvih, pogumnih, na trenutke previdnih korakov navezovanja prvih stikov med dijaki Škofijske gimnazije Vipava in našimi učenci s posebnimi potrebami smo omogočili dobro medčloveško spoznavanje drugačnosti, odprtost in boljše razumevanje ne samo razlik, ki nas določajo, ampak tudi razlik, ki nas povezujejo.

Danes, po 17 letih, lahko rečemo, da smo še vedno na začetku medsebojnega spoznavanja in razumevanja. Vsak posameznik zase je pomemben kot individuum, hkrati pa nena-domestljiv člen oblike prostovoljne dejavnosti, saj prav vsak da nekaj sebe in nekaj dobi zase. Vsako leto znova smo strokovni delavci obeh ustanov prijetno presenečeni nad odzivom dijakov, da sodelujejo v programu prostovoljstva z učenci s posebnimi potrebami. Veselje naših učencev, njihov pogovor o prostovoljcih,

pričakovanih obiskih, skupnem druženju in dejavnostih ipd., vse to priča o dragoceni obliki medsebojnega sodelovanja, ki je preraslo običajne okvire druženja med učenci in dijaki ter strokovnimi delavci dveh ustanov.

ORGANIZACIJA DELA V CIRIUSU VIPAVA

Oblika prostovoljnega socialnega dela ali prostovoljstvo je dalj časa znano tudi v slovenskem prostoru. Prostovoljstvo je v današnjih družbenih razmerah najuspešnejši način za razvijanje človeške solidarnosti. Solidarnost je temeljna sposobnost za vsako medčloveško sožitje; solidarnost je sočutje ali sočutenje z drugim človekom, sodoživljanje z njegovim doživljanjem, vživljanje v njegovo stanje in položaj; je pristna človeška pomoč drugemu v potrebi (Ramovš 2007: 8).

Prostovoljstvo izvajamo ali smo ga deležni različni vzgojno-izobraževalni zavodi, znotraj njih tudi specializirane ustanove, kot je naša. Cirius Vipava namreč izvaja program specialnega šolanja oseb z več primanjkljaji in izvaja tri osnovnošolske programe.

- Prilagojeni program z nižjim izobrazbenim standardom (devetletka). V njem se izobražujejo osebe z lažjo motnjo v duševnem razvoju in drugimi primanjkljaji, stare do 15 let. Če se učenci zaradi različnih vzrokov ne morejo vključiti v skrajšane poklicne ali srednješolske programe, se jim lahko po 75. členu Zakona o osnovni šoli (2005) šolanje podaljša še za največ tri leta (do dopolnjenega 18. leta).
- Posebni program, v katerem se izobražujejo in usposablajo osebe z zmerno, hujšo in hudo motnjo v duševnem razvoju. Izobraževanje traja od 6. do 21. leta in se deli na pet stopenj. Učenec je na vsaki stopnji po tri leta, potem napreduje na višjo. Po 21. letu je potrebna usmeritev v druge socialno-namestitvene programe.
- Vzgojni program za vse učence, ki se izobražujejo in usposablajo v ustanovi ne glede na stopnjo motnje v duševnem razvoju ali vrsto izobraževalnega programa. Vzgojna dejavnost je nadaljevanje vzgojno-izobraževalne dejav-

nosti po koncu pouka za tiste učence, ki bivajo v ustanovi in ne odhajajo vsak dan domov ter so vključeni v institucionalno bivanje.

Zaradi otrokovih kombiniranih motenj s področja spoznavnih, motoričnih, čustvenih in socialnih elementov ustanova poleg osnovnošolskega programa izvaja še celosten rehabilitacijski, zdravstveni in socialno-namestitveni program. Zdravstveno-terapevtski program sestavlja celostno rehabilitacijo oseb z več primanjkljaji. Obsega osnovno zdravstveno dejavnost za vse učence in odrasle osebe, ki bivajo v ustanovi. To so osnovni zdravstveni programi preventivne in kurative oz. zdravljenje, skrb za zdravje in zdravo življenje, medikamentozna terapija, zdravljenje, specialistični pregledi ipd.

V sklopu zdravstvenega programa poteka tudi rehabilitacijska dejavnost. Deli se na:

- delovno terapijo; pri tem se poudarja učenje dnevnih aktivnosti in prenos terapije v vseživljenjske oblike dejavnosti, navajanje na samostojnost v številnih dnevnih aktivnostih (oblačenje, slačenje, umivanje, obuvanje, osebna higiena, hranjenje), usmerjanje v določeno zaposlitev, izrabo prostega časa;
- fizioterapijo s poudarkom na razvijanju normalnih gibalnih vzorcev, vertikalizaciji, samostojni hoji, vzdrževanju doseženega nevro-motoričnega statusa, zadrževanju kontraktur in deformacij, učenju uporabe ortotičnih in protetičnih pripomočkov;
- logopedijo, poudarek je na razvijanju govora oz. komunikacije, odpravljanju govornih napak ter iskanju ustreznih oblik nadomestne komunikacije.

Ustanova izvaja poleg šolskega in zdravstvenega programa še socialno-namestitveni program. Obsega institucionalno varstvo odraslih na 24-urnem in 16-urnem usposabljanju, v sklopu katerega je ustanova ustanovila stanovanjsko bivalno skupnost. Institucionalno varstvo odraslih, prikrajšanih za normalno družinsko življenje, obsega še vzgojo in pripravo za življenje ter usposabljanje po posebnem zakonu, oskrbo in vodenje.

Čeprav gre za organizacijsko in finančno ločene programe, je izvajanje vzgojno-izobraževalnih oblik in usposabljanja namenje-

no otrokom, mladostnikom in odraslim, ki potrebujejo posebno skrb, varstvo in nego v Cirusu Vipava. Vsi programi se povezujejo in dopolnjujejo. Zdravstveno-rehabilitacijski programi se izvajajo za vse učence, mladostnike in že odrasle osebe, ki se usposabljujejo v ustanovi. Tudi akcija prostovoljstva »Postani moj prijatelj« poteka med učenci, mladostniki in odraslimi osebami s posebnimi potrebami.

Cirius Vipava sprejema učence v svoje osnovnošolske programe iz vse Slovenije, ne glede na posamezne šolske okolišče, to je na podlagi veljavne odločbe Komisije za usmerjanje otrok s posebnimi potrebami, pristojne območne enote Zavoda za šolstvo RS. Najpogosteje so usmerjeni učenci z motnjo v duševnem razvoju in gibalnimi primanjkljaji. Pogosta pa je kombinacija več primanjkljajev.

UČENCI S POSEBNIMI POTREBAMI

Zakon o usmerjanju otrok s posebnimi potrebami (2000, 2007) opredeljuje v 2. členu te osebe, in sicer kot slepe in slabovidne, gluhe in naglušne, z govorno-jezikovnimi motnjami, dolgotrajno bolne, s primanjkljaji na posameznih področjih učenja, s čustvenimi in vedenjskimi motnjami, učence z učnimi težavami in nadarjene učenci. Mednje sodijo tudi gibalno ovirani učenci ter učenci z motnjo v duševnem razvoju.

Učenci v Cirusu Vipava imajo poleg motnje v duševnem razvoju še druge, spremljajoče primanjkljaje. Najpogosteje gre za primanjkljaje s področja gibanja in sensorike (motnje vida, sluha ipd.). Več kot 2/3 učencem ima diagnozo cerebralna paraliza in z njo povezane težave. Cerebralna paraliza je statična, mirujoča in nespremenjena motnja možganov in ni progresivna, se pravi, da se motnja ali okvara možganov ne povečuje in ne širi na druge možganske dele.

Učenci s cerebralno paralizo imajo lahko tudi več zdravstvenih problemov. Poleg očitne in obvezne motorične motnje so lahko pridružene še druge motnje: epilepsija, hiperaktivnost, mentalna prikrajšanost, učni problemi, slabša pozornost, številni senzorični

primanjkljaji: vidni in slušni, govorno-jezikovni in širši, komunikacijski, vedenjski itd. (Baxter 2006). Manifestacije tega stanja so tako raznovrstne, kot je raznovrstno delovanje poškodovanih možganov.

Učenci s posebnimi potrebami, še zlasti ko gre za kombinacije več primanjkljajev z različnih področjih, so lahko prikrajšani tudi za številne socialne stike. Zato je lahko zanje vsaka oblika prostovoljstva in druženja z mladimi, z vrstniki, dobrodošla oblika socialnega vključevanja. Kot navaja Mikuš Kos (1999: 14), je z vključevanjem mladih v prostovoljno delo omogočeno tudi socialno učenje. Tako otroci in mladi, ki prejemajo pomoč, lahko doživijo izkušnjo solidarnostne pomoči.

PROSTOVOLJNO SOCIALNO DELO – AKCIJA »POSTANI MOJ PRIJATELJ«

Prostovoljno delo je delo, za katero se ljudje odločajo sami, da lahko koristijo drugim, in zanj ne prejema plačila. Prostovoljno delo pa ne prinaša koristi le prejemnikom pomoči, temveč se z njim bogati tako skupnost kot tudi sami prostovoljci (Gril 2007: 1).

V Cirusu smo s prostovoljstvom začeli v šolskem letu 1994/1995. Skupno akcijo smo poimenovali »Postani moj prijatelj«. Ta se je začela kot oblika sodelovanja med dvema vzgojno-izobraževalnima ustanovama, ki sta se glede na zahtevnost programa zelo razlikovali.

K sodelovanju v akciji prostovoljstva so bili povabljeni dijaki prvega letnika. Sodelovanje se je začelo s prihajanjem štirih deklet iz prvega letnika Škofijske gimnazije Vipava, leta 1994. Postopno se je te akcije udeležilo vedno več dijakinj in dijakov.

Akcija prostovoljstva se je iz prvega letnika širila, sodelovali so dijaki drugega, tretjega letnika in četrtošolci. Nekateri od njih so ostali zvesti svojim učencem v centru še naprej, po koncu Škofijske gimnazije Vipava in med študijem v Ljubljani. Prostovoljstvo smo postopoma širili v ustanovi tako, da so se priključili tudi dijaki drugih srednjih šol, vključili pa so se tudi naši upokojeni sodelavci.

V preglednici 1 so prikazani rezultati opravljenih ur prostovoljnega socialnega dela akcije »Postani moj prijatelj« v zadnjih enajstih letih, ki so jih opravili samo dijaki Škofijske gimnazije Vipava. Opravljenih je bilo več kot 11.300 ur, v obliki različnih individualnih ali skupinskih dejavnosti med prostovoljci Škofijske gimnazije Vipava in učenci s posebnimi potrebami. Treba pa je omeniti, da je bilo opravljenih še veliko več ur, saj so nekateri dijaki prihajali v ustanovo pogosteje in niso več vpisovali svojih obiskov. Število vseh ur prostovoljnega socialnega dela pa je še večje, saj tu ni upoštevano število ur prostovoljcev iz drugih srednjih šol.

Preglednica 1 prikazuje še število vseh prostovoljcev v enajstih letih, teh je bilo 574; število prostovoljcev glede na posamezni

Preglednica 1: Rezultati opravljenih ur prostovoljnega dela.

Šol. leto	Št. prostovoljcev	Letno št. ur	Št. prostovoljcev (glede na letnik SŠ)			
			1.	2.	3.	4.
2010/11	35	675	11	9	9	6
2009/10	48	776	22	12	11	3
2008/09	45	1243	22	13	7	3
2007/08	39	939	19	13	3	4
2006/07	51	1063	26	5	13	7
2005/06	41	1127	15	14	8	4
2004/05	49	914	21	10	13	5
2003/04	45	918	18	14	5	8
2002/03	55	1270	26	12	11	6
2001/02	59	848	38	12	9	0
2000/01	58	1211	28	20	8	2
1999/00	49	336	29	16	4	0
Skupaj	574	11320	275	150	101	48

razred in skupno število ur prostovoljstva. Iz rezultatov v preglednici lahko razberemo, da se največ dijakov odloča za obliko prostovoljstva v prvih letnikih, v enajstih letih jih je bilo 275; že nekoliko manj je prostovoljcev v drugem letniku (150), v tretjem 101; v zadnjem, četrtem, pa se to število močno zmanjša in znaša 48. Le dvakrat v enajstih letih ni bilo v četrtem letniku nobenega prostovoljca, ki bi se vključeval v akcijo »Postani moj prijatelj«.

SODELOVANJE MED DVEMA USTANOVAMA

Na začetku vsakega šolskega leta predstavi mentor iz Ciriusa dijakom prvega letnika Škofijske gimnazije Vipava ustanovo, prostovoljstvo in akcijo »Postani moj prijatelj«, potek in način skupne akcije, ključne podatke. Dijakom ponudi prijavnico za prostovoljno socialno delo, to podpišejo tudi starši ali skrbniki otroka s posebnimi potrebami, da se strinjajo, da njihovega otroka – učenca obiskuje prostovoljec. Pri predstavitvenem delu prostovoljstva sodeluje tudi mentor Škofijske gimnazije Vipava, saj je akcija ves čas usklajena med obema ustanovama.

Po zbranih podatkih za sodelovanje v prostovoljstvu se povabi dijake prvič v center. Tam si lahko ogledajo ustanovo in njene programe. Prav tako so možna tudi individualna srečanja med mentorjem in zainteresiranim dijakom – prihodnjim prostovoljcem, ki želi izvedeti več podatkov o ustanovi, o učencu, ki ga bo obiskoval, pravilih hišnega reda, delovanju ustanove, poteku spremljanja akcije »Postani moj prijatelj«.

Mentor spremlja izvajanje akcije tudi prek telefonskih pogovorov, elektronske pošte, evidenčnih vpisov, z razgovori z učitelji, učenci in samimi prostovoljci. Dijakom v pomoč so še: izdana knjižica *Drobni napotki za lažje »prostovoljno življenje«* (Torkar, Tomažič 1998) in *Knjižica prostovoljstva* (Torkar 2007). Svetovalna služba centra ugotovi na začetku vsakega šolskega leta število učencev, mladostnikov in odraslih oseb s posebnimi potrebami, ki bi želeli imeti prostovoljca. Najpogosteje se za in-

formacije obrne na učitelje ali vzgojitelje, večji učenci pa sami izrazijo željo po prostovoljcu.

Vsak prostovoljec pred prihodom v ustanovo izpolni prijavnico prostovoljstva, nanjo lahko tudi zapiše, koga želi obiskovati (npr. učenca, ki ga je obiskoval že lansko leto). Prostovoljci prihajajo v Cirus enkrat na teden, v popoldanskem času, če pa so zaposleni z drugimi obveznostmi ali ni našega učenca oz. skupine v ustanovi, se datum obiska prestavi. Nekateri prostovoljci obiskujejo učence tudi čez vikend, če učenec ne gre domov. V tem primeru se mora prostovoljec javiti v dežurni službi centra.

Glede na otrokove sposobnosti se okvirno določi tudi oblika prostovoljstva. Ta lahko poteka v obliki druženja in pogovora med prostovoljcem in učencem ali mladostnikom. Če je več prijateljev, se ti družijo, gredo na sprehod do Vipave (če imajo učenci privolitev staršev ali zakonitega skrbnika glede izhodov), se zadržujejo v prostorih ustanove. Prostovoljec obišče učenca v vzgojni skupini in ga pelje iz skupine ali razreda, lahko se prosto zadržujeta v avli centra, gresta na igrišče ali v sobo. Prostovoljec lahko bere učencu knjige, pravljice, zgodbe, časopis ipd., pristop je odvisen od učenčevega mentalnega stanja oz. njegovega intelektualnega dojemanja.

V višji triadi prilagojenega programa z nižjim izobrazbenim standardom lahko prostovoljec sodeluje pri utrjevanju posamezne učne snovi, če se za to odločijo vsi trije: učiteljica, učenec in prostovoljec. Te oblike sodelovanja (utrjevanje šolske snovi, pomoč pri tujem jeziku, pomoč pri matematiki, itd.) so bili deležni tudi odrasli uporabniki v programu, ki so se vpisali v program, s katerim bi dokončali osnovnošolsko izobrazbo (v programu Ljudske univerze v Ajdovščini). Zadnji dve leti sta bili v akcijo prostovoljstva »Postani moj prijatelj« vključeni tudi tuji študentki (Latvija, Nizozemska). Sodelovali sta z učenci šestega, devetega in desetega razreda, in sicer pri angleščini. Letošnje leto (2011) se je tej akciji pridružil študent iz Španije.

Na splošno lahko prostovoljstvo v Cirusu Vipava delimo na individualno in skupinsko

druženje. Pri individualnem druženju prostovoljci pomagajo učencem s posebnimi potrebami pri nekaterih dnevnih opravilih (sprehodi, igranje, druženje v dvoje, branje, družabne igre, petje, učna pomoč idp.). Pri skupinskem druženju se oblikujejo manjše skupine učencev in prostovoljcev glede na njihovo zanimanje in podkovanost. Tako so nastale skupne dejavnosti, pri katerih so lahko učenci s pomočjo mentorice interesne dejavnosti (likovno-ustvarjalne delavnice) izrazili svoja močna področja in ustvarjali z glino, modelirno maso, risali, slikali idr.

Druga skupinska oblika delovanja je bila plesna delavnica. Pod vodstvom mentorice so spoznavali razne plesne in ritmične improvizacije, prosto gibanje, gibanje po ritmu glasbe, plesne korake. Tretja oblika skupinske dejavnosti so bile ustvarjalno-komunikacijske dejavnosti. Tu je tekel pogovor o različnih aktualnih temah ob socialnih, gibalnih in ustvarjalnih igrah med vsemi udeleženci. Zadnja oblika skupinske dejavnosti je bila pripovedovanje pravljic mlajšim učencem s posebnimi potrebami. Zelo radi pa so se tej skupinici pridružili tudi nekoliko starejši učenci. O obravnavani pravljici so nastajale tudi risbe učencev in izdelki.

Ob vsakem prihodu se prostovoljec najprej javi v razredu ali vzgojni skupini oz. oddelku pri strokovnem delavcu (učitelju ali vzgojitelju), ki mu podpiše *Knjižico prostovoljca*. Z njo vodi ustanova evidenco obiskov prostovoljca v ustanovi oz. pri učencu. Številni prostovoljci prihajajo pogosteje kot enkrat na teden in ne zbirajo vseh podpisov. Ustanova vodi še evidenčni list prostovoljstva, ki je v vsakem razredu oz. oddelku ali vzgojni skupini. Navzočnost prostovoljca zapišejo strokovni delavci centra. Zapišejo datum obiska in trajanje.

Učenec lahko dobi prostovoljca tudi med šolskim letom. To se ugotovi na podlagi mnenja strokovnega operativnega tima. Tam se srečajo vsi strokovni delavci, ki ocenijo, da bi bilo to za učenca dobro in primerno. Akcija »Postani moj prijatelj« je zapisana tudi v individualiziranem programu za vsakega učenca posebej in v letnem delovnem načrtu

ustanove. Dijakom Škofijske gimnazije Vipava se opravljanje prostovoljstva v Ciriusu Vipava prizna kot obvezne izbirne vsebine na šoli. Opravljene ure prostovoljnega dela se po želji prostovoljca lahko vpiše tudi v indeks neformalnega izobraževanja, ki je namenjen zapisovanju pridobljenih znanj in socialnih kompetenc.

POTEK IZVAJANJA PROSTOVOLJSTVA

V šolskem letu 2010/2011 se je za obliko prostovoljstva odločilo 48 dijakov Škofijske gimnazije Vipava. Ti so opravili skupaj 776 ur prostovoljnega dela. Sodelovanje z učenci Ciriusa je potekalo v obliki skupinskega ali individualnega druženja, učenja, branja, športnih aktivnosti in skupnih likovno-ustvarjalnih delavnic. V tem letu je dodatnih 107 ur prostovoljnega dela opravljalo še pet dijakinj iz srednjih šol, ki so bile v našo ustanovo napotene prek Centra za socialno delo Nova Gorica. Skupaj je bilo tako opravljenih 883 ur prostovoljstva. Za prostovoljce iz Škofijske gimnazije Vipava je bilo organiziranih pet oz. šest srečanj (po dvakrat januarja, marca, aprila in maja).

Prvo srečanje je vedno namenjeno predstavitvi prostovoljstva dijakom, sami akciji, poteku in organizaciji ter poteka v Škofijski gimnaziji Vipava. Druga srečanja so bila organiziranja v Ciriusu Vipava in so bila namenjena podpori prostovoljcem, izmenjavi medsebojnih izkušenj, medsebojni pomoči, reševanju aktualnih problemov in spodbujanju samorefleksije prostovoljcev. Srečanja sta organizirali, usmerjali in vodili mentorici iz Ciriusa in gimnazije.

Aprila sta dve prostovoljki pod mentorstvom profesorice glasbe iz Ciriusa Vipava sodelovali skupaj z učenci iz Ciriusa Vipavi na zaključni prireditvi Dijaške oglaševalske scene Slovenije (DOSS 2011) v Sežani. Junija pa se je deset prostovoljk udeležilo osrednje prireditve festivala prostovoljstva v Ljubljani. Vsako leto pa se učenci in strokovni delavci Ciriusa zahvalijo vsem prostovoljcem tako, da se skupaj zberejo v ustanovi, pripravijo kratek kulturni

program, sledi podelitev priznanj s pogostitvijo s sladoledom. Ravnateljica Cirusa Vipava se prostovoljcem pridruži še na njihovi zaključni prireditvi v Škofijski gimnaziji Vipava.

UGOTOVITVE

Ugotovitve strokovnih delavcev Cirusa Vipava o izvajanju prostovoljstva so pozitivne, saj v dinamiko vzgojno-izobraževalnega procesa oseb s posebnimi potrebami prinašajo vrsto zanimivih, dinamičnih in dopolnilnih oblik dejavnosti, s katerimi lahko dodatno popestrimo šolski in vzgojni vsakdan učencem, ki bivajo v Cirius ali vsak dan odhajajo domov. Naše ugotovitve kažejo, da bi več učencev želelo imeti »svojega« prostovoljca, kot je mogočih prostovoljcev. Zato smo se odločili, da v takih primerih prihaja prostovoljec v skupino oz. razred in prijateljuje z več učenci hkrati. Večina naših učencev si želi, da bi imeli »svojega« prostovoljca, ki naj bi jih spremljal več let. Pri nekoliko večjih učencih so osrednje teme pogovorov predvsem prijateljstvo, tovarištvo, ljubezen, družina, odhodi domov, konjički in prosti čas, pa še vse tiste podrobnosti vsakdana, ki ga obogatijo.

Da je akcija prostovoljstva resnično dobro sprejeta tudi pri starših, nam kaže tudi njihovo zanimanje za novice o prostovoljstvu. Starši tudi tistih otrok, ki imajo prostovoljca, pa ne morejo govoriti ali so njihove komunikacijske sposobnosti zelo omejene, želijo, da jim strokovni delavci centra poročajo o obisku. Starši pogosto v »Moj dnevnik« (pisna oblika sporočanja med ustanovo oz. strokovnimi delavci in starši) zapišejo kakšno vprašanje, misel itd., ki se nanaša na prostovoljstvo, na prostovoljca njihovega otroka.

Med nekaterimi so se stkale zelo osebne povezave, ki se nadaljujejo tudi zunaj prostora organiziranega življenja centra in se nadaljujejo v domačem okolju. Nekateri prostovoljci se za določenega otroka odločijo tudi zato, ker prihajajo iz istega kraja, so z njim sorodstveno ali prijateljsko povezani. Posebno naklonjenost do prostovoljcev pokažejo tudi starši naših učencev, saj vsa ta leta skrbno spremljajo

potek prostovoljstva. Nekateri so bili na začetku nekoliko zaskrbljeni in niso povsem vedeli, kaj naj bi skupaj počela njihov otrok in prostovoljec. Te zaskrbljenosti že dolgo ni več. Starši z veseljem sprejmejo vsa obvestila in novice o prostovoljstvu, pravi neizčrpen vir vseh informacij pa so njihovi otroci, ko pridejo domov, in tisti, ki odhajajo k družinam ob koncu tedna in poročajo o vsakem obisku in dogodku posebej. Tako so se v teh letih stkale pristne vezi med učenci s posebnimi potrebami, prostovoljci in nami.

Zanimivi so tudi osebni motivi, ki so bili odločilni pri nekaterih prostovoljcih za izbor njihove nadaljnje poklicne oz. izobrazbene poti. Nekateri prostovoljci so nam zaupali, da so se za svoje prihodnje izobraževanje (študij fizioterapije, delovne terapije, socialnega dela, logopedije ipd.) odločili prav na podlagi svojih izkušenj z druženjem oseb s posebnimi potrebami, ki so jih srečali in spoznali v naši ustanovi. Ne redko se odločajo tudi za študij specialne in rehabilitacijske pedagogike in so prvi stik s tem strokovnim profilom vzpostavili prav v naši ustanovi, z rednimi stiki z učencem s posebnimi potrebami in njegovim učiteljem.

Zanimivo je te prostovoljce znova srečati čez leto ali dve, ko želijo svojo obvezno študijsko prakso opravljati v ustanovi ali se pozneje v ustanovi tudi želijo zaposliti. V letu 2010 je o prostovoljstvu prijavila diplomsko nalogo študentka – prostovoljka, ki je bila vsa štiri gimnazijska leta prostovoljka našemu učencu in se je tudi zaradi njega odločila za študij specialne in rehabilitacijske pedagogike na Pedagoški fakulteti v Ljubljani. Stike z njim še vedno vzdržuje, ga ob koncih tednov obiskuje, se z njim pogovarja in ga vozi na sprehode po Vipavi.

Tudi ugotovitve Žorge (2002: 229) nakazujejo, da je za profesionalni razvoj potreben prožen pristop, v katerem imajo študentke in študentje priložnost, da se učijo z vlaganjem lastnega truda, zlasti če je pri tem omogočeno sodelovanje s kolegi pri skupnem reševanju problemov in razmišljanju o lastni praksi.

Nekateri naši nekoliko starejši učenci vzdržujejo redne prijateljske stike s prostovoljcem

tudi po odhodu z naše ustanove, v njihovem domačem okolju, ali po odhodu v druge, organizirane oblike socialno-varstvenih namestitev. Najpogosteje gre za občasne ali redne telefonske pogovore, redkeje za pisne oblike komunikacije.

Prostovoljci pogosteje izrazijo željo po druženju in obiskovanju mlajših učencev kot starejših, pogosto želijo imeti istega učenca tudi naslednje šolsko leto (isto opažamo tudi pri naših učencih). Le v redkih primerih se zgodi, da se prostovoljec in učenec ne ujameta, takrat se po opravljenem razgovoru s prostovoljcem in učencem odločimo za zamenjavo.

SKLEP

Sodelovanje v prostovoljski akciji med Cirusom Vipava in Škofijsko gimnazijo Vipava traja že 17. leto in vsako leto znova prinaša pozitivne oblike medsebojnega sodelovanja. V teh letih so se oblikovale med učenci, strokovnimi delavci in prostovoljci prijateljske vezi in te trajajo tudi po končani akciji. Poleg prednosti vključevanja učencev s posebnimi potrebami v primerno socialno okolje tudi prek prostovoljstva gre tudi za sodelovanje dveh ustanov, ki sta začutili medsebojno potrebo po sodelovanju ter možnost graditve medsebojnih odnosov komuniciranja, seznanjanja in ozaveščanja. Nesmiselno se je spraševati, kdo v tej obliki druženja več pridobi, posamezen učenec ali prostovoljec. Veliko pridobivata oba, pravzaprav vsi, ki smo vključeni v to obliko dejavnosti.

In kaj so teme teh pogovorov? Učenci, mladostniki in odrasli se s prostovoljcem najraje pogovarjajo, gredo na sprehod, počnejo razne družabne igre, se športno udeležujejo (dovolj so že elementarne oblike igre z žogo, npr. met na koš itd.), poslušajo glasbo. Največ dijakov se za obliko sodelovanja prostovoljstva z učenci s posebnimi potrebami odloča v prvem letniku, potem se to število prepolovi v drugem, še nekoliko zmanjša v tretjem, najzvestejši pa ostanejo do konca. Našim učencem je prostovoljec lahko prijatelj in zaupnik, tudi starejši brat ali sestra, včasih idol in vzornik, vedno

pa zvesti poslušalec, »Zakajček« za številna njihova vprašanja, čeprav so lahko tudi vedno ista. Skoraj da ne izide izdaja glasila *Studenček* (glasilo učencev Cirusa Vipava), v kateri ne bi bilo vsaj enega prispevka o prostovoljstvu ali opisu posameznega prostovoljca in skupnem druženju. Akcija »Postani moj prijatelj« je tako nenadomestljivo vpeta v vzgojno-izobraževalni proces ustanove, da si je nemogoče predstavljati, da bi z njo prenehali in naše učence, starše in dijake prikrajšali za vrsto dragocenih, prijateljskih in humanih stikov.

Erna Žgur

VIRI

- BAXTER, P. (2006). Cerebral palsy: Sinergism, pathways and prevention. V: Baxter, P. (ur.), *Developmental Medicine & Child Neurology*. London: London Press, MacKeith, 48, 1: 3–4.
- GRIL, A. (2007), *Prostovoljstvo je proizvodnja smisla*. Ljubljana: Pedagoški inštitut (1).
- MIKUŠ KOS, A. (1999), *Prostovoljno delo v šolstvu*. Ljubljana: Slovenska filantropija, združenje za promocijo prostovoljstva (14).
- RAMOVŠ, J. (2007), *Prostovoljski dnevnik pri osebni prostovoljski delu z ljudmi in učenju lepega medčloveškega sožitja*. Ljubljana: Inštitut Antona Trstenjaka za gerontologijo in medgeneracijsko sožitje (8).
- TORKAR, T. (2007), *Knjižica prostovoljstva*. Vipava: Center za usposabljanje invalidnih otrok »Janka Premrla Vojka«.
- TORKAR, T., TOMAŽIČ, L. (1998), *Drobni napotki za lažje »prostovoljno življenje«*. Vipava: Center za usposabljanje invalidnih otrok »Janka Premrla Vojka« (interna publikacija).
- Zakon o osnovni šoli (2005), *Ur. l. RS*, št. 23/50.
- Zakon o usmerjanju oseb s posebnimi potrebami (2000) in Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o usmerjanju oseb s posebnimi potrebami (2007), *Ur. l. RS*, št. 54 in št. 3.